

Ministerstvo: Víceletá gymnázia selhala

Školy nesplnily, co od nich odborníci očekávali. Ministerstvo chce, aby jich bylo méně.

Radka Hrdinová
reportérka MF DNES

PRAHA Na víceletá gymnázia odchází každoročně desetina žáků základních škol. Zda klady masivního odchodu za lepším převažují nad zápory, o tom pochybují odborníci i ministerstvo školství.

To už několik let nová víceletá gymnázia nezapisuje do školského rejstříku a do budoucna s tím ani nepočítá. „Z výzkumů je patrné, že víceletá gymnázia již nejsou určena především pro nadané děti, což bylo původně jejich posláním,“ zdůvodňuje postoj ministerstva mluvčí Jarmila Balážová. Snahy omezit kapacitu už existujících škol zatím neuspěly.

Nyní by se to mohlo změnit. Školský úřad v Karlovarském kraji v současnosti připravuje několik scénářů, jak víceletá gymnázia zredukovat. S nimi chce radní pro školství Jaroslav Bradáč (SPO) předstoupit před zastupitelstvo. „Bude to složité politické rozhodování,“ odpovídá na otázku, jak velkou šanci má jeho návrh.

Bradáč je přesvědčený o tom, že by kraji stačila tři víceletá gymnázia, po jednom v každém okrese. „My jich máme osm a k tomu ještě soukromé školy. Zastupitelé budou muset rozhodnout, zda chtějí, aby víceletá gymnázia byla výběrovými školami pro talenty, nebo lepšími základkami,“ říká Bradáč.

Vadí mu, že víceletá gymnázia na Karlovarsku vysávají ze základních škol nejen mimořádně nadané děti, ale prakticky všechny děti se studijními předpoklady.

Ostatní kraje žádné zásahy nechystají, v minulosti stály spíše o další rozvoj tohoto typu škol. „Liberecký kraj před dvěma lety usiloval o zápis šestiletého gymnázia v Jablonci nad Nisou, ministerstvo školství to však neschválilo,“ říká vedoucí krajského školského odboru Leoš Křeček.

Že právě na Karlovarsku jako první uvažují o změně, není náhoda. Školství v kraji pravidelně obsazuje poslední příčky hodnocení.

Trable s gymnázií

V názoru na to, že o přijetí na víceletá gymnázia spíše než nadání rozhoduje rodina, není karlovarský radní Jaroslav Bradáč osamocený. Více než nadání dítěte rozhoduje o jeho šanci například už to, zda rodič podá přihlášku k přijímacím zkouškám, zda mu může a je ochotný pomoci při učení nebo mu zaplatí přípravné kurzy.

Do jaké míry je mylná představa, že na víceletá gymnázia odchází ti nejnadanější, ukázalo i letošní testování dětí na úrovni 5. a 9. třídy základní školy, které uskutečnila Česká školní inspekce. Třetina dětí ze základek, která v testech dosáhla nejlepších výsledků, by na víceletých gymnáziích patřila minimálně k průměru.

Odborníci se navíc přou i o to, zda víceletá gymnázia dávají nadaným dětem více než klasická gymnázia čtyřletá. Tak například výsledky státních maturit z českého jazyka tomu nenasvědčují. „Rozdíly mezi absolventy víceletého a čtyřletého gymnaziálního studia se pohybují okolo šesti až sedmi procentních bodů, což opravdu není mnoho,“ říká Jana Straková z Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy, která se dlouhodobě zabývá efektivností školského systému.

Navíc prosté srovnání výsledků podle ní nebere v úvahu, že studenti víceletých gymnázií mají v průměru jiné socioekonomické zázemí než studenti gymnázií čtyřletých.

„Myslím, že není pochyb, že poněkud lepší výsledky žáků víceletého studia nejsou zapříčiněny primárně školou, ale žáky a jejich rodinami,“ dodává Jana Straková.

Opačný efekt pak platí pro základní školy, kde odchod motivovaných dětí posunuje klima k horšímu. „To pak zpravidla působí i na učitele, víme, že se učitelé ve třídách s motivovanými žáky více snaží a dosahují lepších výsledků,“ říká Jana Straková.

Úsilí rodičů dostat dítě na víceleté gymnázium je pochopitelné. „V mnoha případech tito rodiče často nechtějí, aby jejich dítě skončilo na špatně fungujícím druhém stupni škol základních,“ říká Daniel Münich z think-tanku IDEA při Centru ekonomického výzkumu Univerzity Karlovy (CERGE). Na těchto školách se koncentrují nejen motivovanější děti, ale také motivovanější učitelé. Devadesát procent žáků zůstává na druhých stupních základních škol, kde se podle Münicha koncentrují problémy českého školství.

Začít je potřeba od základek

„Zájem o víceletá gymnázia by výrazně poklesl, kdyby se podařilo zvýšit kvalitu druhých stupňů základních škol,“ myslí si Münich.

Promyšlená strategie, jak zlepšit vzdělávání na 2. stupni základních škol, ale součástí karlovarských plánů není. „Na rozdíl od gymnázií jsou jejich zřizovateli obce, kraj na ně přímo nedosáhne,“ upozorňuje Jaroslav Bradáč.

Že na úrovni druhého stupně základních škol má Česko problémy, přitom jasně ukazuje prestižní mezinárodní šetření PISA, které testuje patnáctileté žáky. V přírodovědné gramotnosti si podle PISA české děti v průměru mezi lety 2006 a 2015 příliš nepohoršily, při bližším zkoumání už výsledky povzbudivé nejsou. Výrazně přibylo dětí, které dosáhly velmi slabých výsledků, a to nejen na učilištích, ale i na elitních víceletých gymnáziích. „I na víceletých gymnáziích se přitom výrazně snížil podíl žáků v nejvyšších úrovních,“ upozorňuje ústřední školní inspektor Tomáš Zatloukal.